

Horizonvervuiling

Met aantrekkelijk groen lok je hoogopgeleiden

KENNISWERKERS

De kwaliteit van de leefomgeving geeft de doorslag

Een aantrekkelijk landschap is goed voor de economie, zegt ook Ernst Bos, kwantitatief econoom aan het Landbouw Economisch Instituut (LEI). 'Natuur en fraaie landschappen in en rondom grootstedelijke gebieden zijn cruciaal voor het aantrekken van hoogopgeleide, creatieve en ondernemende kenniswerkers. In wereldsteden wordt dat steeds meer onderkend. Intussen stijgt in Nederland het aantal vergunningaanvragen voor loodsen en kassen buiten de bebouwde kom.'

Amerikaanse, Europese

en Aziatische steden kunnen onderling nauwelijks nog met elkaar concurreren op het gebied van bestaingsklimaat, infrastructuur, veiligheid en onderwijs – daarvoor zijn de onderlinge verschillen te klein. De kwaliteit van landschap en leefomgeving kunnen wél de doorslag geven. 'Innovatieve bedrijven zijn zo afhankelijk van gekwalificeerd personeel dat ze zich vestigen op de plekken waar dat personeel te vinden is', aldus Bos.

Uit onderzoek blijkt dat universitair geschoolden meer waarde hechten aan het veenweidegebied in

het Groene Hart dan hbo'ers en mbo'ers. Ze vinden cultuurhistorie en landschap belangrijke factoren voor hun woonomgeving. Aangezien hogeropgeleiden gemiddeld vaker en over langere afstand forensen, komen ze vaker met een mooi of rommelig landschap in aanraking.

Bos onderzoekt hoeveel kosten en moeite bezoekers ervoor over hebben om een aantrekkelijk gebied te bezoeken. 'We meten dat aan de hand van de reiskostenmethode. Waar komen ze vandaan? Komen ze met de auto, het ov, de fiets?

Hoeveel reiskosten en reistijd hebben ze ervoor over? Een tweede meting doen we ná een investering in het landschap: komen mensen dan van verder weg naar het gebied om ervan te genieten?'

In Nederland zijn er grote verschillen in waardering van het landschap. Bos wijst op een landkaart van Alterra, het kennisinstituut voor de groene leefomgeving in Wageningen. Groene gebieden worden hoog gewaardeerd, rode laag. 'De grootste rode vlek zit rond Rotterdam en Den Haag. Het is een mogelijke verklaring voor de

braindrain van die regio richting Groot-Amsterdam en Utrecht.'

Langs de A2 van Amsterdam naar Eindhoven zijn niet alleen goede banen te vinden, maar ook mooie leefomgevingen. 'Denk aan Amsterdam-Amstelland, de dorpen aan de Vecht, de Utrechtse Heuvelrug, de Brabantse steden. Daar kan de zuidvleugel van de Randstad niet aan tippen. De regio Rotterdam-Den Haag is een metropool die talenten uit de hele wereld wil aantrekken. Maar het blijkt al lastig om het talent vast te houden dat er afstudeert.'

fietsroute zitten, op een oud kazerne-terrein. De expats in 'Brainport Eindhoven' willen het beste, ook voor hun kinderen. Ze hadden immers ook een baan kunnen kiezen in München, een groene oase met de bergen aan je voeten. Of in Barcelona, waar je op een steenworp afstand het strand hebt, kunt skiën én een voettocht langs kloosters kunt maken.'

In Rotterdam kunt u ook de andere kant op fietsen, richting Midden-Delfland. Koeien, schapen, knotwilden, polders en boerderijen.

'Dat is een prachtig gebied, het Central Park tussen Delft, Den Haag, Rotterdam en het Westland. Wel moet het voor de stedelingen beter bereikbaar worden, door goede fietspaden vanuit Rijswijk, Pijnacker, Rotterdam-Noord. Dat zijn de lessen van het succes van de Utrechtse Heuvelrug. Maak het aantrekkelijk met pannenkoekenboerderijen, klompenmakers, kanoverhuur en blijf er verder vanaf.'

'Gelukkig hebben de burgemeesters van Rotterdam en Den Haag in de Volkskrant gezegd: handen af van Midden-Delfland. Dat zijn fantastische teksten, alhoewel Aboutaleb anderzijds pleit voor de Blankenburgertunnel. Daar wordt een achttiende eeuwse polder voor opgeofferd. Hij moet toch schipperen tussen belangen.'

Heeft Nederland ook uitmuntende landschappen?

'Jazeker, we hebben een ongekende rijkdom aan prachtige cultuurlandschappen. Neem de Waddeneilanden. Je gaat er met de boot heen, huurt een fiets, je ontmoet vriendelijke mensen, het is er niet al te duur. Op Terschelling gebruikt het festival Oerol het landschap juist als podium.'

'Alles wat de eilanders goed doen, doen de Zeeuwen dan weer fout. Dat is een Triple A-delta met een B-uitvoering. Het Landal Green Park als de maat der dingen, met plavuizen op de vloer en namaakduinen voor je neus zodat je je burens niet ziet. Een soort strafkamp. Net als Scheveningen en Zandvoort, waar ze spijt als haren op hun hoofd hebben van lelijke bebouwing uit de jaren zeventig en tachtig. Ze zouden een sterrenrestaurant kunnen zijn, maar gaan voor friet met mayonaise.'

schap. GroenLinks en D66 willen windmolens, maar waar wonen hun kiezers? Niet in de gebieden waar die molens worden gepland, zoals in de Wieringermeer en Flevoland. Er staan NUL, schrijf dat met hoofdletters op, NUL molens op de Utrechtse Heuvelrug. NUL op de Veluwe, de Posbank. De elite wil geen windmolens voor de deur. Ze achten er hun landschap te kwetsbaar en te mooi voor.'

U vindt het Energieakkoord, met afspraken over duurzame energie, ondemocratisch. Hoe bedoelt u dat?

'Dat convenant is gesloten met maatschappelijke organisaties. Dat klinkt mooi, maar wie controleert de afspraken? Je bent misschien lid van de ANWB en van Natuurmonumenten, maar je kunt ze niet wegstemmen als je het met ze oneens bent. Per saldo is de plaatsing van nieuwe windmolens een grijs gebied van lobby, wildwest en subsidie. We missen een nationale planning zoals we die bijvoorbeeld wel hebben bij de grote projecten om riviereengebieden veiliger en aantrekkelijker te maken.'

De milieuwinst kan u niet zoveel schelen?

'Nee, je begrijpt het niet. Nederland is te klein en te vol voor windmolens. Mis-

schien moeten we een deal met Scandinaavië sluiten om ze daar neer te zetten. Of in zee, en dan niet zichtbaar vanaf het strand, maar ver weg, op de Doggersbank. Dit vraagstuk kun je alleen benaderen als nationale opgave, met het Rijk als bevoegd gezag. Anders blijven boeren of energiebedrijven op eigen initiatief windmolens plannen. Of het al dan niet doorgaat, hangt af van de maatschappelijke weerstand.'

Meer koeien en lage wolkenluchten dus. Maar hoe verdient de BV Nederland dan zijn geld?

'Het is juist de manier om geld te verdienen. Uit ons onderzoek blijkt dat je met landschap en groen hoogopgeleiden kunt binden aan je regio. Dat je zo innovatieve, internationale bedrijven hierheen kan halen. Ze moeten Nederland verkiezen boven Hamburg, Barcelona of Londen. Dát brengt geld in het laatje. De burgemeesters van Berlijn, München en Madrid kiezen voor 'de stad van de kraakbeweging' – een stad van en voor iedereen. Het draait om leefbaarheid, cultuur én prachtige parken en buitengebieden waar je elkaar 's zondags treft.'

Zwitsers en Noren kiezen voor levenskwaliteit, ook landschappelijk. In Zwitserland met zijn Alpen is 61 procent van het land beschermd. Daar zijn windmo-

Plaatsing van nieuwe windmolens is een grijs gebied van lobby, wildwest en subsidie

Adriaan Geuze
Hoogleraar landschapsarchitectuur

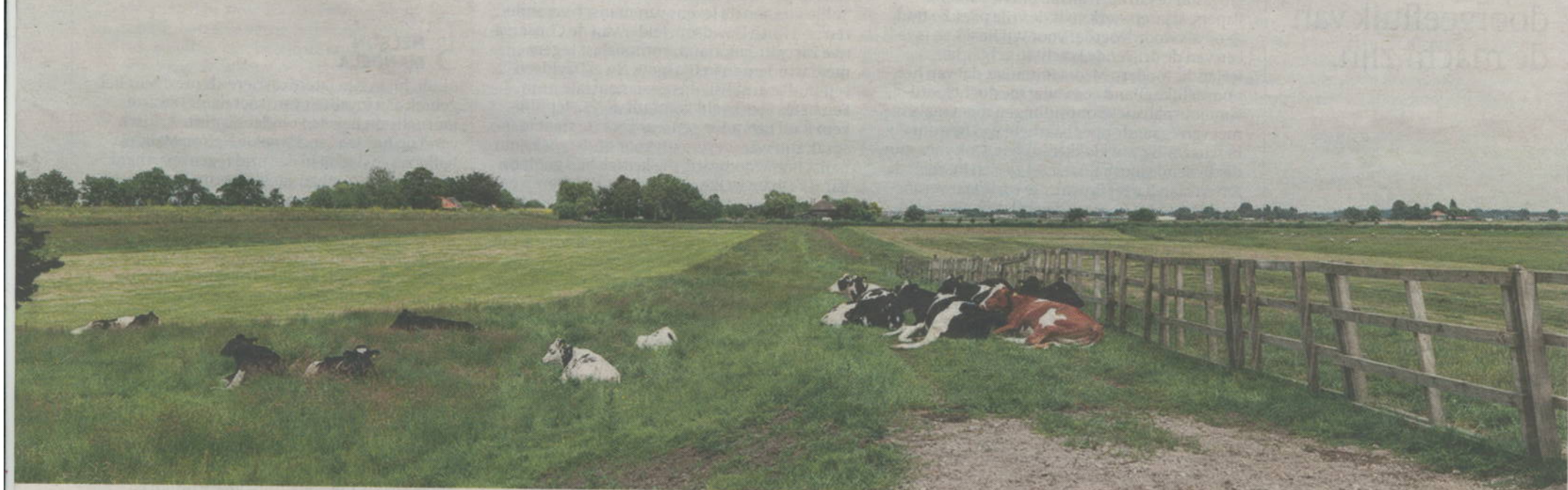
lens en skipistes taboe. In de zone rond Oslo geldt een bouwverbod. De stedeling houdt er van de bergen zoals wij van haring en schaatsen houden. Ze hebben plek zat, zou je denken, dus wat maakt een beetje extra bebouwing uit? Maar ze doen het niet en daarom is de grondprijs in die zones nul. Juist dankzij die restricties stimuleer je een hoogwaardige economie.'

In een dichtbevolkt land als het onze is het nu eenmaal inschikken.

'We moeten niet inschikken, maar kiezen. We zijn een propvol, overbevolkt land. We doen doodleuk alsof de hoeveelheid ruimte oneindig is. Wethouders, gedeputeerden en ministers tellen alleen het aantal nieuwe huizen, bedrijventerreinen en nieuwe infrastructuur. Dat zijn discussies op jarenvijftigniveau, toen we nog snelwegen nodig hadden en havens met diep zee-water.'

Wat valt er nog te redden aan versnipperde gebieden?

'Er zijn goede ingrepen te verzinnen. In Eindhoven is de Groene Corridor aangelegd, een fietsroute tussen hartje Eindhoven, de historische markt in Oirschot en het Groene Woud. En prompt wil de internationale school aan die

Montagefoto Harry Cock / de Volkskrant